

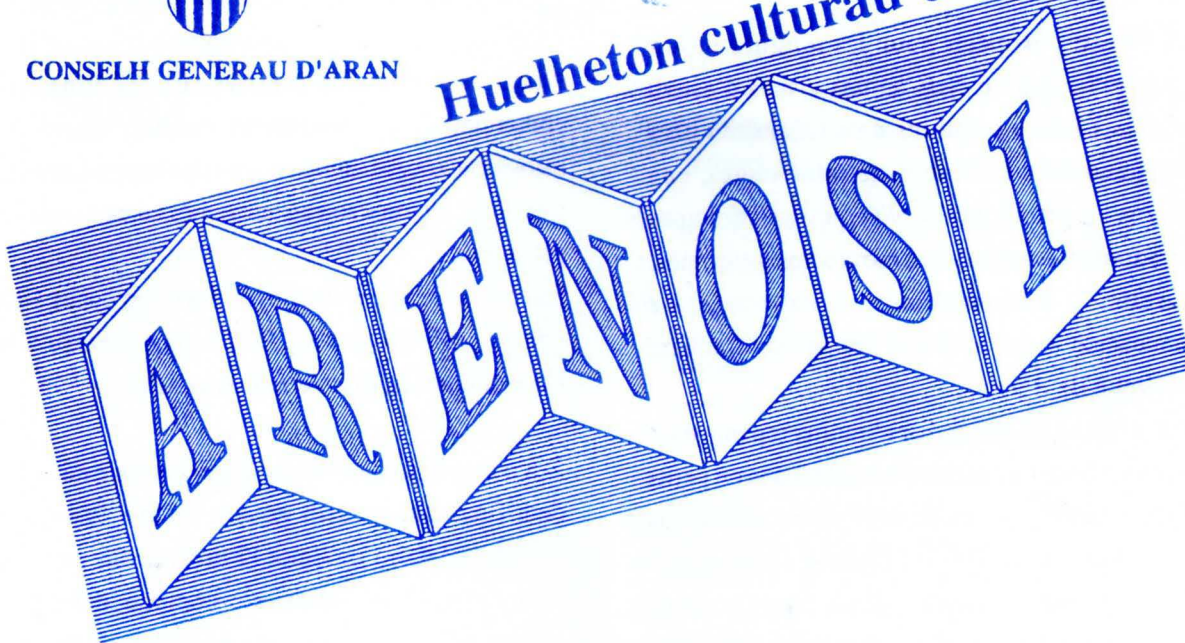

CONSELH GENERAU D'ARAN

UVA
CEDOC
Donatiu

R-8761

Huelheton culturau d'Aran

LENGUA VIUA VÒ POTENCIAR ETH TEATRE EN ARANÈS DAMB ERA COLLABORACION DETH CONSELH GENERAU D'ARAN.

Ei clar qu'eth Teatre ena Val d'Aran agrade a fòrça gent. Mès d'ua quarantia de persones s'an apuntat ad aguesta iniciatua de Lengua Viua que preten, coma en totes es sues accions, hèr passi entà dauant pera totau normalisacion e dignificacion der aranès. Ara per ara se premanissen tres òbres: "ERA FORENA DOMADA" de W. Shakespeare, e es comèdies gascones "ETH HORMATGE" e "ETH TOPINÒT". Eth responsable des ensagi e dera metuda en escèna d'aguestes pèces ei eth Sr. Kike Boya, deth Departament de Cultura deth Conselh Generau d'Aran

Miquèu Segalàs
President de Lengua Viua.

impresi sense adreça

SOMARI

- *Teatre en Lengua Viua*
Miquèu Segalàs
- *Era comunitat eslovèna en Itàlia*
Veronica Barès
- *Es fills de la terra de Manel Figuera i Abadal*
Père Còts
- *Ua comission entara nòsta lengua*
Manuèla Ané
- *Joenessa d'Aran tostemp en marcha!!!*

15-11-95/Num.: 15

ERA COMUNITAT ESLOVÈNA EN ITÀLIA

Eth "Bureau européen pour les langues moins repandues" organise cada an ues visites d'estudi en diferents Estats membres de CEE qu' an bèra lengua minoritària. Damb aquestes visites, en ua des quaus i è prenut part, vòlen qu'es participants poguen aprèner e conèisher es estructures educatiues, culturaus, administratiues e de mieis de comunicacion dera lengua minoritària d'aquera comunitat e de d'outes.

En Euròpa i a 41 lengües dites "moins repandues", ei a díder "mens estenudes", que se parlen en petits endrets, cornèrs e vals de cada país e que non pas per aquerò non meriten eth madeish respècte qu'es oficiaus o mès estenudes. Entà hè-vo'n ua idia sonqu'en Estat Espanhòu, ath delà deth castelhan qu'ei era lengua oficiau en tot er Estat, auem d'outes sies lengües: eth galhèc, er asturian o bable, er euskera, eth catalan, eth valencian e er occitan dera Val d'Aran, er aranés.

En aquestes condicions de "mens estenuda" tanben ei er eslovè que parle ua comunitat d'apuprètz 100.000 personas en nòrd-èst d'Italia, ath bòrd dera mar Adriatica e termiant damb Eslovènia e Austria. Despartidi en tres comunitats, Trieste, Gorizia e Udine, eth pòble eslovè ei plaçat en aqueth territòri hè 4000 ans endarrèr, mès era situacion politica a cambiat tot soent ath long des sègles, sustot damb era Ia e IIau guèrres mondias.

Damb toti aquesti cambis se pòt comprèner que les **age estat de mau mantier** es sòns drets lingüistics. En bèra comunitat i a un bilingüisme italian-eslovè, en d'outes er eslovè non ei reconeishut juridica ne **legaument** e en bèra ua non ei ne reconeishut.

Aquerò que les a ajudat a subervíuer coma pòble e conservar era lengua a estat era Escòla. Era Escòla eslovena neishuda a darrèrs deth sègle XIX a estat eth pilar d'aquesta comunitat e continue estant-ne

maugrat es trebucs damb es que s'a trapat e se trape.

Compde aué encara damb un gran prestigi e organisacion, i auem escòles mairaus, elementaus, superiors, ua escòla de mèstres e ua de Formacion comerciau. Er ensenhament ei ena majoria en eslovè encara que tanben n'an de bilingües (italian-eslovè). Lèu totes son estataus mès tanben n'an de privades.

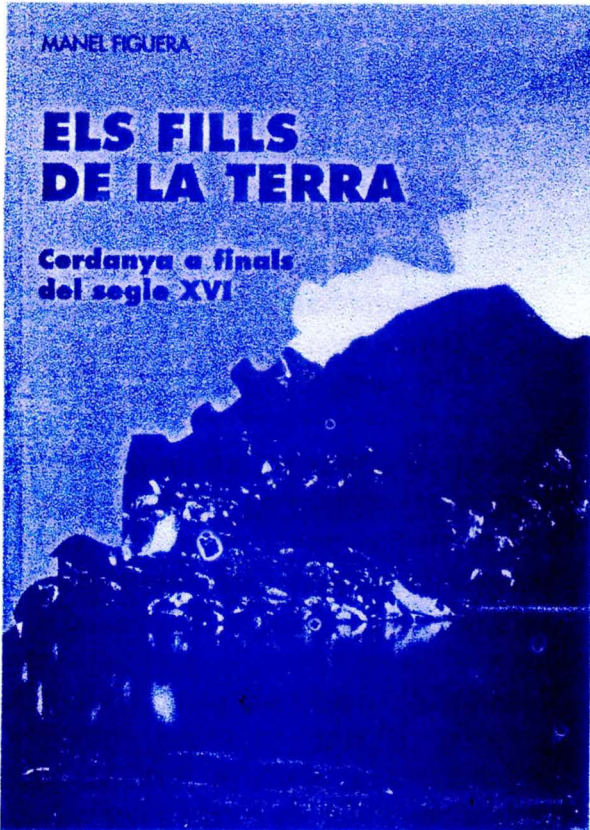
Eth collectiu de mèstres ei de 600, des quaus 400 formen un impotent Sindicat cansat d'exigir ath govèr italian es drets que meritarien.

Era comunitat eslovèna en Italia compde ath delà deth finançament deth govèrn Eslovè, damb ua emisora de ràdio qu'emet 12 ores ath dia, de dues ores diàries de television, compde damb un Conservatòri de Musica que balhe títols non reconeishudi peth govèrn Italian, d'un bon Centre Culturau, un grop de teatre professionau, ua biblioteca slovena, un diari, dues publicacions setmanaus, dues quinzenaus, e dues mesadères.

Aguesti mejans semblen pro entà qu'era lengua eslovèna se mantengue en aquest territòri, mès eth sòn problèma non ei cap era pòur a qu'era lengua se pèrde entà tostemp, com pòt passar damb era aranés. Eth mau dera comunitat eslovèna en Italia ei que non se li reconeishen es drets lingüistics que volerie, e sustot aquerò que tracasse as mèstres ei qu'es mainatges un còp dehòra dera escòla en pògues ocasions continuen parlant er eslovè. Era lengua der estat, er Italian, les enluèrne, e dèishent de costat era sua, er eslovè. Com hè-les a estimar era sua pròpria lengua, se demanen?. Voleria créir que çò qu'a ajudat a salvar er aranés enquiath moment ei justament era estimacion e orgulh qu'auem pera nòsta lengua e demori tanben qu'es aranés non mos deishem enluernar per d'outes lengües.

Veronica Barès

ELS FILLS DE LA TERRA (Cerdanya a finals del segle XVI) per MANEL FIGUERA I ABADAL

Eth dia 21 d'octobre se presentèc aquest libre, editat pera Editoriau Garsineu, en pòble de Salardú e peth sòn autor. Ei basat enes eveniments passadi en darrèr tèrç deth segle XVI en Pirenèu, e especiauments en parçan d'Era Cerdanha. Eth hui conductor deth relat ei fundamentat en un personatge ideau que pendent era sua estada de dètz ans en aquest lòc, mos cale ena realitat politica e sociau deth territòri.

Podem endonviar ua societat mediatizada pes ambicions territoriaus des monarques francesi que desirauen conquerir es terradors pirenençs e qu'utilisauen toti es recorsi ara sua man coma ara es disidents politics, es bandolèrs e era gent desarraïtzada e sense mejans economics, pr'amor deth gran excedent demografic dera montanha en aquesti moments.

Aquest raconte en forma d'istòria novellada mos

hèr a conéisher tot un seguit de donades sus era situacion anteriora as conflictes damb ua vedença clara deth Pirenèu Orientau e Centrau a compdar deth segle XV enquia arribar ath fin finau prebotjat per ua situacion d'inestabilitat constanta.

Autant es episòdis bellics, descrits damb plan realisme, pr'amor deth gran coneishement deth territòri per part der autor, coma es madeishi dialègs, an ua grana fòrça e vitalitat, çò que balhe un gran realisme ara òbra e la hèr amèna e interessanta.

Ena prumèra part eth lector ei introdusit enes donades istoriques qu'enceten eth segle XV e acaben en 1588. Se descriuen es personatges que mestrejauen eth parçan com èren es Veguèrs, Jos-Veguèrs, Còssols, Bailes, Oficiaus Eclesiastics, Judges, Juristes, Assessors, Sometents, Avocats, Notaris... e Bandolèrs.

Ena dusau e tresau part, mès dinamica per èster novellada, se raconten setges des castèths com eth d'Arsèguel, sedença d'un bandolèr dera epòca (Joanot Cadell) qu'amasse ath sòn torn quadrilhes de bandolèrs o ben eth desenvolopament dera guèrra dubèrta entre eth Rei de França Enric IV e Felip II, en Pirenèu Orientau e Centrau. Justament en aquesta part se nomete eth sètge de Salardú e apareishen es personatges qu'intervengueren dirèctament en conflicte aranès: Alemany de Tragó, Joan Gómez (alcaid), Carles Ferrer (capitan) Marc Antoni de Montsuar (Senhor de Torregrossa) Baron d'Erih e Miquèu Mòga (possible Baile de Pujòlo) e es sòns rivaus eth Vescomte de Sant Gironç, eth Vescomte dera Cort, Mossur de Mirapeix e eth Mossur d'Orto.

Justaments pera aparicion ena novèlla dera vila de Salardú er autor siguec plan erós de presentar eth sòn libre en aquest pòble pujolenc.

Pere Còts e Cassanha

Organisador der acte de presentacion deth libre "ES FILLS DE LA TERRA" de Manel Figuera i Abadal.

UA COMISSIÒN ENTARA NÒSTA LENGUA.

Eth passat 2 de noveme ena sedença deth Conselh Generau d'Aran s'amassèren es membres d'ua renauïda Comission formada en 1990, e quina foncion, coma abantes,

serà era de méter sus era taula questions referentes ara normalisacion lingüística der aranés en tot hèr un seguiment des accions que s'amien a tèrme des deth CNL dera Val d'Aran e tanben des dera Escòla.

Ara amassada, presidida peth Magnific Sindic d'Aran i assistiren diùersi cargues dera administracion catalana autan dera Direccion Generau de Política Lingüística, coma deth Departament d'Ensenhament e des SSTT de Cultura en Lhèida. Era part aranesa ère representada pes membres deth Centre de Recorsi, Direccion dera Escòla Garona de Vielha, un representant dera Associacion "Lengua Viua" e es tecnicos deth CNL.

Prealabla presentacion der informe sus es activitats deth Centre se discutiren diùersi ahèrs sus tèmes e accions per part deth Departament d'Ensenhament e es mèstres aranesi, materiau didactic e diccionari qu'eth Sr. Frederic Vergès ei en trèn de premanir, se plantegèc era possibilitat d'ua relacion estreta tanb es tecnicos deth Conselh-Generalitat entad aquestes questions e se prenec eth compromís de balhar ajudes economicas entath desvolopament der aranés a trauers d'optar a subvencions autan dera CEE coma dera pròpia Generalitat de Catalunya.

Ena part finau dera amassada se dauric un debat sus era occitanitat lingüística e culturau dera Val d'Aran, arribant ara conclusion de qu'açò ei un hèt constatable qu'a de besonh implantà-se ena societat aranesa passant per ua informacion clara ath respècte sense traumes e confusions de caractèr politic.

Manuela Ané

Conselh de Redaccion

*Isabèl Rufaste
Maria Pau Gómez
Manuela Ané
Veronica Barès*

JOENESSA D'ARAN TOSTEMP EN MARCHA!!!

TV3 a convidat ara Associacion JOENESSA D'ARAN entà colaborar ena "MARATO TV3" que se celebrarà eth dia 11 de deseme. Ei plan per açò que JOENESSA D'ARAN a organisat ua sèrie d'actuacions entath pròplèu 25 de noveme:

*Actuacion d'a Orquèstra
Grop de Teatre.
Grops musicaus catalans
Es Shebitejaires
Es Corbilhuèrs cantaires de Les
Corau Auba
Era cantaira Lúcia.*

Tanben s'a pensat en hèr un diboish (eth logotip dera campanha) en solèr e qu'aguest s'aumplisque tanb monedes aufrides volentàriament pera gent que i volgue participar.

Joenessa d'Aran vò hèr ua crida a totes es personas d'Aran entà que collabòren economicament damb es joeni en aquest ahèr solidari tant important e que supause ues despenes en concèpte de transpòrt des grops dera Val d'Aran que i actuaràn. JOENESSA elabòre eth programa der acte que serà lèu ara vòsta disposicion. Se desiratz colaborar adjunhem eth següent num. de compde:

LA CAIXA 2100 0035 09 01011441150

Joenessa d'Aran.

Dessenh e Imprimaria

Joan Leja

Difusion:

Rosèr Faure

Depòsit Legau: L-516-1994